

Kultur- og debattredaktør Hilde Sandvik

debatt@bt.no

Redaksjon: Liv Skotheim, Egil Horne Mikkelsen og Silje M. Stavrum Norevik.

Omstridde teoriar

I BT 10. april skriv Jeppe Kolding om fisk som krympar og balansert hausting. Teoriarne hans er omstridde. Dei siste 20 åra har torsken der slutta å krympe og blir heller ikkje tidlegare kjønnsmoden; lengde, vekt og alder ved første gongs gyting har stabilisert seg. Dagens torskebestand er den største på 50 år takk vere varsamt fiske og gode rekrutteringstilhøve. Kvar torsk er også stor. Gjennomsnittsvakta er 3,7 kg, og venta å stige ytterlegare.

NÅR FISKEPRESSET er høgt over lang tid og bestanden minkar, så aukar veksten hos fisken. Vekstauken er gjerne knytt til tidlegare kjønnsmodning. Vi veit først om nokre år om det varsame fisket og dagens store bestand vil føre til at lengde/vekt/alder ved første gongs gyting aukar igjen. Skuldast endringane i kjønnsmodning varige genetiske endringar i bestanden, slik Kolding hevdar, vil ikkje dette skje. Men om skiftet i kjønnsmodninga skuldast endringar i veksten, så vil kjønnsmodninga endre seg i takt med veksten.

Kolding har teke til orde for å forlate tradisjonell forvaltning til fordel for balansert hausting. Enkelt sagt medfører balansert hausting at ein går bort frå å fiske berre utvalde storleikar av utvalde artar, til å fiske på *alt* økosystemet inneheld, frå plankton til kval, i høve til kor mykje kvar av desse organismane produserer. Dette bryt radikalt med dagens tenking, der ein så langt råd unngår fangst av organismar som ikkje kan nyttast til mat og små individ som ikkje har vakse seg store og fått avkom. All fiskeriregulering i Noreg byggjer på denne tankegangen, som også gjev størst utbytte.

NÅR FISKEN FÅR vekse seg stor før ein fiskar han, taper ein litt i talet på fisk. Jo lengre ein ventar med fangsten, jo fleire fiskar dør naturleg. Til gjengjeld er den einkilde fisken mykje tyngre. Ventar ein til dei fleste fiskane har fått gytt minst ein gong, aukar dessutan sjansane for at det skal bli nok egg og yngel til eit langsiktig fiske; noko som er eit krav om forvaltninga skal vera berekraftig.

Noko rett har Kolding: Vi bør drøfta hausting av dyra på toppen av næringspyramiden. Vi kunne også auke det totale uttaket frå havet ved å hauste lenger ned i næringskjeda (f.eks. til fôr). Men utover det vil teorien hans neppe virke i praksis. For det første er det ikkje mogeleg å fiske på alt i økosystemet i høve til kor mykje det er av kvart slag eller kor mykje dei produserer. Kva slag reiskap skulle ein bruke på mikroskopiske planktonorganismar, kval, sjøfugl og isbjørn? Og kven vil betale for fangst som ikkje kan brukast til mat? Kva med rekrutteringa når fiskeyngelen hamnar i fangsten? Balansert hausting er ein teoretisk konstruksjon som ikkje må forvekslast med økosystembasert forvaltning.

BJARTE BOGSTAD OG HARALD GJØSÆTER, HAVFORSKINGSINSTITUTTET

TV 2 vil ikke bruke penger på at døve skal få ta del i direktesendte programmer. Det koster for mye, sier de.

Hvorfor er TV2 dårligere enn NRK?

TILSPISSET: Demonstrasjoner foran TV 2-husene i Bergen og Oslo september 2012. - Kommunikasjonsdirektøren lovet da at de skulle ta kravet om teksting på alvor, skriver Helge Herland. FOTO: EIRIK BREKKE

TEKSTING

Helge Herland, redaktør Norges Døveforbund

Da hjelper det ikke at vi som er døve sier at de kan få flere hundre tusen nye seere om de tekster programmene, – og at teksting av programmer bare koster en liten brøkdel av hva de har betalt for senderrettigheten fra OL i Sotsji – eller peker på det faktum at TV 2 gikk med over 300 millioner i overskudd i fjor. Vi konstaterer at TV 2 har råd til å tekste, men ikke viljen.

DA NRK BEGYNTE siden sendinger i 1960 håpet døve at de endelig hadde fått sin radio. Slik ble det ikke, bare utenlandske programmer ble tekstet. Derfor ble Danny Kaye en mer kjent person enn Erik Bye for døve. 1960-70- og 80 tallet ble en endeløs kamp fra døve for å få NRK til å tekste mer. Det påkaller smilet at Kjell Bondevik, han med «Eg er dypt såret og vonbroten», fra Stortingets talerstol i 1965 foreslo munnnavlesningskurs for døve slik at de kunne lese på leppene det som ble sagt på TV.

Vi husker også godt et besøk hos daværende kulturminister Einar Førde på 1980-tallet, der vi ville ha han til å presse NRK for å bedre teksteservicen. Det var ikke måte på godvilje og hvor mye han forsto døves situasjon, men vi måtte skjønte at NRK var suverene, der styrte kringkastingssjef Bjartmar Gjerde suverent. Noen år senere var Førde selv kringkastingssjef uten at det hjalp det minste. Begge disse er bautaer i Arbeiderpartiets historie, et parti som mer enn noe annet fremstiller seg som forkjempere for likestil-

ling og rettferdighet, eller som det heter i dagens slagord: «Alle skal med».

I 1988 VAR MISNØYEN med NRK så stor at det ble satt i gang en lisensstreik. Døve betalte lisensen inn til en sperret konto og nektet å overføre pengene til NRK før tilbudet om teksting og tegnspråklige programmer ble bedret. Det hjalp! Stadig flere av programmene som var laget ferdig på forhånd ble tekstet. Problemet var fortsatt at programmer som ble sendt direkte ikke ble tekstet. Programmer som er tekstet for døve og hørselshemmede kommer frem som skjult tekst, slik at de som ikke ønsker tekstingen slipper denne.

På slutten av 90-tallet var utfordringen fremdeles at direktesendte innslag ikke kunne tekstes. I 1997 kom NRK på banen med en fantastisk nyhet. I samarbeid med SINTEF i Trondheim hadde de nesten klar en dataløsning, en talegjenkjenningmaskin. En maskin som skulle oversette talespråk til skriftspråk direkte. I dette arbeidet ble også firmaet Nordisk Språkteknologi på Voss trukket inn. Men til tross for mye godvilje og sponing fra staten har det frem til i dag ikke lyktes å finne en god nok teknologisk løsning som gir tekst av en slik kvalitet at det kan vises på TV.

NRK VALGTE DERFOR for noen år siden en helt annen modell. De engasjerte personer som skriver raskt på maskin og som med trening og erfaring har oppnådd gode resultater i å skrive det som sies på TV. I løpet av få år har NRK blitt verdensledende på området med teksting av programmer, samtidig som de har bygget opp en kanal som tegn-

språktolker mange av NRK1-programmene. Hverdagen for døve som ser på NRK er derfor totalforandret de siste ti årene. Ved de siste OL-sendingene har NRK tekstet alt til døve på en glimrende måte. Klart døve er skeptiske til at TV 2 nå har rettighetene til de kommende olympiadene.

Norges Døveforbund, Hørselshemmedes Landsforbund og Pensjonistforbundet har gjentatte ganger hatt kontakt med TV 2 for å få en bedring av tekstingen. De holder hardnakket på at de vil satse på denne teknologien når den foreligger, men det vet vi at den ikke gjør de første fem årene i alle fall. Hvorfor kan da ikke TV 2 som NRK satse på at hurtigskrivere tar denne jobben?

Det vil koste for mye svarer kommunikasjonsdirektør Rune Indrøy på vegne av TV 2-konsernet og legger frem et regnestykke som viser en kostnad på 20 millioner kroner ved å opprette 25 årsverk som skrivere. For oss som bare har sett fasiten, er det vanskelig å forstå hvordan de kan klare å regne seg frem til et så stort beløp. De fleste ville nok også hatt forståelse for at de bygget opp teksteservicen over flere år, slik NRK har gjort.

UTREDNINGEN SOM TV2 har gjort om teknologi og økonomi er blitt gjort blant annet av akademikere opplyser Rune Indrøy. Selv har vi ikke så mye mer enn søndagsskolen å skryte av, men med tre hurtigskrivere engasjert fra klokken 18 til 23 hver dag bør man vel komme greit i mål med 6 årsverk, med en kostnad på 4,5 millioner?

Nå pålegger likevel et vedtak fra Stortinget for jul at TV 2 tekster alle sine programmer mellom klokken 18 og 23. Dette er vedtatt i direktivet om Audiovisuelle Media Tjenester (AMT-direktivet), som sier at alle norske TV-kanaler med flere enn 250.000 seere er pliktig til å tekste programmene som sendes i nevnte tidsrom. Det er en begynnelse, selv om det er fristende å spørre Stortinget om de mener døve hører bedre før klokken 18 og etter klokken 23?

Rett nok tas et forbehold i stortingsvedtaket, de sier at programmene skal tekstes dersom det er teknisk mulig. Men at det er teknisk mulig, viser NRK hver dag. Det er trist at det må et stortingsvedtak til for å presse TV2, som er en allmennkringkaster, til å gjøre programmene tilgjengelig for hundretusenvis av seere.

VI HAR GITT OPP å forklare dem hvordan det føles å bare få halvparten av nyhetsdekningen tekstet. Man faller utenfor fellesskapet, og det er ingen god følelse. Det oppleves urettferdig i et land som ellers kjemper for verdier der deltakelse og tilgjengelighet står sentralt.

Det er rart å lese disse fagre ordene i TV 2 eget årsrapport for 2011: «TV 2 har siden etableringen i 1992 påtatt seg sentrale samfunnsoppgaver og spilt en viktig rolle for hele det norske folk».

Kanskje neste årsrapport kan presisere at unntatt fra hele det norske folk er ca. 700.000 døve og hørselshemmede.

Hverdagen for døve som ser på NRK er totalforandret